

LIMPOPO

PROVINCIAL GOVERNMENT
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

DEPARTMENT OF EDUCATION SEKHUKHUNE SOUTH DISTRICT

MPHATO WA BOŠUPA

TLHAHLOBO YA KOTARA YA PELE

SEPEDI LE LEME LA GAE

LETLAKALA LA BOBEDI

LETŠATŠIKGWEDI: 15 HLAKOLA 2023

MEPUTSO: [60]

NAKO IRI TŠE PEDI

PALOMOKA YA MATLAKALA A DIPOTŠIŠO KE: 08

DITAELO:

1. LEPHEPHE LE AROTŠWE KA DIRIPA TŠE THARO, E LEGO KAROLO YA A, KAROLO YA B LE KAROLO YA C.
 - i. KAROLO YA A: SETŠWELETŠWA SA GO NGWALWA LE GO BOGELWA [30]
 - ii. KAROLO YA B: KAKARETŠO [10]
 - iii. KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO [20]
2. NGWALA KA POLELO YEO O TLA ELWAGO KA YONA.
3. THOMA KAROLO YE NNGWE LE YE NNGWE LETLAKALENG LE LEFSA.
4. ARABA POTŠIŠO GO YA KA MOO O LAELWAGO KA GONA.
5. ITSWALANYE LE DIPOTŠIŠO PELE O KA THOMA GO DI ARABA.
6. NGWALA KA BOTHAKGA, O ŠOMIŠE POLELO YA MALEBA YE E HLWEKILEGO.

1.1. Bala temana ye e latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di latelago.

LEHUMO LE TŠWA TŠHEMONG

Ruri go ba le ka matsogong go a hola. Ke realo ka gore batho ba bangwe ga se bo nala di a rotha. Go tšere Cynthia Mokgobu mengwaga e meraro fela go godiša kgwebo ya gagwe ya serapana sa merogo sa ka mafuri a lapa go ba dihektara tše tharo tša temo mo Bochum Limpopo. Ka morago ga go hwetša lengwalo la Diploma ya Horticulture Yunibesithing ya Afrika Borwa le go thoma dithuto tša tlwaetšamošomo, Mokgobu o ile a tšea sephetho sa go tlogela tše ka moka a ithomele serapana se sennyane sa merogo ka mo gagabo ka mafuri.

Ka morago ga ge go fetile mengwaga e meraro lekgarebe le la mengwaga ye 29 le hola memaraka ya kgauswi ka sepenaše, lefodi le khabetšhe. Ka thušo ya Mosibudi Trading Enterprise ba hlankela mabenkelegoparara bjalo ka boBoxer, Superspar, Maraka wa Bochum le Galitos ya Bochum. Gabjale o šetše a ikgokagantše le lenaneo le lennyane la dibjalo la go tšweletša matsapane la Afrika Borwa (Potato SA). Leeto la Mokgobu le thekgilwe ke ba Kgoro ya Temo ya Limpopo. Lekgarebe le le bolela ka wa lona wa go ja bogobe gore ge le thoma , Kgoro ya Temo e mo thušitše ka go thala polane ya kgwebo, mokgwa wa go boloka direkhoto le go godiša leina la Mosibudi. Bašomi ba mmušo ba laeditše ka moo a ka dirago dikgopelo tša mašeleng go kgoro ya bona.

Ngwageng wa 2020 ge leuba la khorona le gaketše, kgoro e mo abetše R35 000 bjalo ka letseno la kimollo la khorona. Ngwageng wo o fetilego 2021 a hwetša R50000 gore a godiše kgwebo ya gagwe. Mašeleng a a šomišitšwe go reka manyora le dihlare tša temo. O kgonne go swarelela go kgwebo ya gagwe gore e se tekateke le ge e be e le ngwageng o mobe wa tlhokego ya mašeleng. Gabjale ka tsebo ya gagwe o thuša balemi ba bangwe. O ikgokaganya le balemi bao ba sa ithutago go tšwala phaga ba se nago le tsebo ka tša temo ka go ba swariša dikopano ka mokgwa wa mararankodi a theknolotši (virtual meeting). O re morero ke go ba matlafatša ka tsebo le bokgoni gore ba tle ba atlege ge ba thoma leeto la bona go tša temo.

Kgoro ya Temo e dira boipiletšo go balemi ba go lemela go iphepa le go fepa malapa a bona, babeeletši (balemi ba ba beeditšego), balemi bao ba ikwešišago/ba itlhamilegole go balemi ba go lemela go fepa naga, go dira dikgopelo tša mašeleng a ditlabakelo, ditšweletšwa le metšhene go ngwaga wo o latelago wa ditšhelete. Balemi ba ka hwetša thekgo ya leruo la dikgogo, diengwa le merogo, balemirui, go lokiša mobu, dinontšha, tšhomišo ya manyoro, go hošetša le go thušwa ka ditrekere le didirišwa.

DIPOTŠIŠO:

- 1.1.1. Ke kgwebo efe yeo go bolelwago ka yona temaneng ya mathomo? (1)
- 1.1.2. Naa mongkgwebo yo e be e le mang? (1)
- 1.1.3. Ke eng se se tlogago se hweditše mmakgwebo wo go dira kgwebo ye? (1)
- 1.1.4. Naa kgwebo ya gagwe e be ele tikologong efe? (1)
- 1.1.5. Naa dithuto tša gagwe e be e le dife? (1)
- 1.1.6. Tšona o be a di hweditše yunibesithing efe? (1)
- 1.1.7. Ke dibjalo dife tšeo a bego a thuša memaraka ya kgauswi le yena
ka tšona? Efa tše **PEDI** fela. (2)
- 1.1.8. Efa mabenkelegoparara a **MARARO** ao a thušitšwego ke kgwebo ya
lekgarebe le. (3)
- 1.1.9. Ke Kgoro efe yeo e thušitšego mmakgwebo wo bjang? (1)
- 1.1.10. Hlaloša ka dintlha tše **PEDI** fela ka moo kgoro yeo e mo thušitšego ka gona. (2)
- 1.1.11. Ke eng seo se filego kgarebe ye mafolofolo a go swarelela kgwebong gore e se
tekateke? Efa tše **PEDI** fela. (2)
- 1.1.12. Ke bolwetši bofe bjoo bo ilego bja gakala ngwageng wa 2020? (1)
- 1.1.13. Na wena o ka bjala lerato bjang go bafsa ba lehono go tša temo (1)
- 1.1.14. Ge o be o le molekgotlaphetiši wa Kgoro ya Temo, wena o be o ka thuša balemi
Bjang gore ba atlege kgwebong tša bona? Efa ntlha tše **PEDI** ka moka (2)

[20]

1.2. LEBELELA SESWANTŠHO SE SE LATELAGO O KGONE O ARABA
DIPOTŠIŠO KA FASE.

E tšwa inthanete

- 1.2.1. Ke mohuta ofe wa temo wo wa ka godimo? (1)
- 1.2.2. Leina la kgwebo ya seswantšhong ke lefe? (1)
- 1.2.3. Efa mohuta o mongwe wa temo ntle le wo o lego seswantšhong? (1)
- 1.2.4. Bapetša seswantšho le ditiragalo tša temaneng ya ka godimo go 1.1. (4)
- 1.2.5. Ke maikutlo afe ao a tšwelelago seswantšhong? Fahlela ka lebaka. (2)
- 1.2.6. Na ponelopele ya gago ke eng mabapi le thekišo ya morogo? (1)

[10]

KAROLO YA B : KAKARETŠO
POTŠIŠO : 2

- ❖ Bala temana ye ka šedi gore o tle o e akaretše ka mantšu a gago o šeditše dintlha tšeo di **amanago le bokebekwa bjo bo iphilego maatla**. Se boeletše dintlha o e ngwale ka mokgwa wa temana ya mantšu ao e ka bago 50 – 60.:
- ❖ Ngwala dintlha tše šupa (7) ka gare ga temana. Laetša palo ya mantšu mafelelong a kakaretšo ya gago.

BOKEBEKWA BO IPHILE MAATLA

Naga ya ga bo rena e re hlanogetše. Ge o robotše o fela pelo ya gore le hlaba neng gore o ipone gore o sa buša moya, Lebakalegolo ke gore go a hwiwa. Botsotsi bo iphile maatla . Ge le hlaba go begwa dipalopalo tša bao ba iketšego boyabahu ka baka la botsotsi. Bangwe ba bolawa ka gare ga difatanaga tša bona, maano e le go ba hula tšona. Bangwe ba ikhweleditše sekgobana sa go hula batho ka baka la tlhokego ya mohlagase. Ba šetše ba tseba gore mohlagase o tlo tšhaba neng ka gore theknolotši e tšwela pele. Basadi ba a hlokofatšwa ge ba boa mešomong ka baka la thlokego ya mohlagase. Ge go bolelwa go thwe mokgwa o mofsa woo o hlohlago mohlagase o ka re o tla phalwa ke wola wa pele wa malahle. Hle! Mopresitente hlatlegela setšhaba se a ya. Le meetse le ona ga a gona, ge re re segwagwa sa go tšwa meetse se kae, ba re mohlagase. Re ye kae?

[10]

KAROLO YA C : DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO
POTŠIŠO 3 : PAPTŠO:

3.1. Lebeledišiša **PAPTŠO** ye e latelago o kgone o araba dipotšišo tšeo di e latelago.

Na o nyaka go ba Mmasebotsana? O nyaka go swana le Zozibini Tunzi?

Šomiša setšweletšwa sa meriri sa "Natural Hair". "Natural Hair" se dira gore meriri ya gago ya tlhago e be le bophelo.

Meriri ya gago ya tlhago e tla ba boleta gomme gwa ba bonolo go e kama.

IKWE O NA LE BOITSHEPHO!

Šomiša setšweletšwa sa "Natural Hair"!

Se gona ka mabenkeleng.

Re ikgantšha ka ditšweletšwa tša Afrika Borwa!

[Ithanete le boithamelol]

3.1.1. Na go bapatšwa eng mo papatšong ye? Kgetha karabo ya maleba ka mo tlase: (1)

- A. Phadišano ya bommasebotsana wa lefase.
- B. Phadišano ya meriri ya tlhago.
- C. Setšweletšwa sa meriri ya tlhago seo se bitšwago "Natural Hair".
- D. Zozibini Tunzi.

3.1.2. Papatšo ye e sekametše kudu sehlopheng sefe sa batho? Kgetha karabo ya maleba ka mo tlase gomme o be **o fe lebaka** la karabo ya gago: (2)

- A. Bana le masea.
- B. Banna le bašemane.
- C. Basadi, makgarebe le basetsana.

D. Bakgalabje le bakgekolo.

3.1.3. Ke sekapolelo sefe seo se šomišitšwego lefokong leo le thaletšwego? Thekga karabo ya gago. (2)

[5]

POTŠIŠO 4 : KHATHUNI

4.1. Lebeledišiša **KHATHUNI** ye o kgone o araba dipotšišo tša go e latela.

4.1. 1. Mmolelwana wo o thaletšwego puduleng ya mathomo o šupa eng? (2)

4.1.2. Pudula ya 3 e fapana le tše dingwe bjang? (1)

4.1.3. Go ya ka seswantšho se ke legoro lefe la batho le le laetšago le rata tša temo? (1)

4.1.4. Bopa leina ka lediri le “hlokomela” go tšwa puduleng ya 3. (1)

POTŠIŠO 5 : THUTAPOLELO5.1.BADIŠIŠA TEMANA YE E LATELAGO GOMME O ARABE DIPOTŠIŠO.

Owen da Gama ke sebakadi sa maloba sa kgwele ya maoto. Yena o ikgantšha ka go bapala dinageng tša moše. **Owen o bolela maleme a go fapana.** O tseba go bolela gape le maleme a go bolelwa profenseng ya Limpopo, e lego Sepedi, Xitsonga le Tshivenda. Yena o bolela gape le dipolelo tša Malawi le tša Yuropa.

5.1.1. Efa mohlala wa lešalašala go tšwa setsopolweng gomme o le diriše lefokong. (2)

5.1.2. Ngwala lefoko le le thaletšwego ka tirwa. (2)

5.1.3. Efa lehlalošetšagotee la lentšu le **maleme**. (1)

5.1.4. Diriša lefoko le le latelago go tšweletša lebaka le letlago.

‘Yena o bolela gape le dipolelo tša Malawi.’ (1)

5.1.5. Tsopola mohlala wa leitiri go tšwa lefokong la bobedi. (1)

5.1.6. Laetša modu le moselana mo lediring le ‘**bolela**’. (2)

5.1.7. Maina a Malawi le Yuropa ke mohuta ofe wa maina? (1)

[10]

MEPUTSO: [60]